KI i forsknings- og innovasjonssystemet og forskningsfinansiering – oppsummering av dialogmøter november 2026

Forskningsrådet · 18. november 2026

Om dialogmøtene

Forskningsrådet inviterte forsknings- og innovasjonssektoren til tre dialogmøter om hvordan kunstig intelligens (KI) påvirker forsknings- og innovasjonssystemet og forskningsfinansieringen. Møtene ble holdt i Oslo 2. november, i Bergen 5. november og i Trondheim 6. november 2026.

Alle møtene hadde samme program med to sesjoner: *KI og konsekvenser for forsknings- og innovasjonssystemet* og *KI og konsekvenser for forskningsfinansiering*. Hver sesjon åpnet med en innledning ved administrerende direktør Mari Sundli Tveit, fulgt av innlegg fra inviterte innledere og åpen diskusjon.

To bakgrunnsnotater fra Forskningsrådet dannet rammen. Det ene drøftet KI i forsknings- og innovasjonssystemet. Det andre skisserte tre scenarier fram mot 2031 for forskningsfinansiering: at systemet absorberer endringene, at søknadsteksten mister verdi som signal, og at prosjektmodellen blir uegnet.

Møte	Innledere, forsknings- og innovasjonssystemet	Innledere, forskningsfinansiering
Oslo 2. november	Universitetet i Oslo, Universitetet i Stavanger, NILU	NUPI, Simula, MF vitenskapelig høyskole
Bergen 5. november	Universitetet i Bergen, Havforskningsinstituttet, Meteorologisk institutt	Høgskulen på Vestlandet, Nansen-senteret
Trondheim 6. november	NTNU, Nord universitet, SINTEF	Ruralis, Høgskolen i Molde, NTNU Samfunnsforskning

Deltakerne kom fra universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter, statlige kunnskapsvirksomheter, næringslivet, stiftelser og studentdemokratiet. Oppsummeringen gjengir deltakernes innspill og er ikke et uttrykk for Forskningsrådets egne vurderinger. Innspillene er gjengitt uten å knyttes til enkeltpersoner eller institusjoner.

Hovedbudskap

Deltakerne var enige om at KI allerede endrer forskningen grunnleggende, at endringene skjer raskt og ulikt mellom fag, og at svarene må være forskningspolitiske og ikke bare teknologiske.

- **Kjerneverdiene ligger fast, men forskerrollen endres.** Kvalitet, integritet, etterprøvbarhet og tillit gjelder som før. Når KI-agenter tar over mye av gjennomføringen, flyttes flaskehalsen fra produksjon til verifisering, validering og faglig skjønn.

- **Juniorene er den mest akutte bekymringen.** Oppgavene som tradisjonelt har lært opp stipendiater, forsvinner. Det ble advart mot å «miste en generasjon» forskere, og etterlyst en tydelig juniorpolitikk og en fornyet forskerutdanning.
- **Infrastruktur og kontroll over data er en strategisk sårbarhet.** Kostnadene til programvare, regnekraft og lagring stiger raskt, og sektoren er avhengig av noen få, i hovedsak amerikanske, teknologiselskaper. Deltakerne etterlyste en arbeidsdeling mellom institusjonelt, nasjonalt, nordisk og europeisk nivå.
- **Åpen forskning står i et dilemma.** Åpne data og publikasjoner er et offentlig gode, men høstes av kommersielle KI-aktører og kan misbrukes. Sektoren ba om avklaringer av balansen mellom åpenhet, rettigheter og sikkerhet.
- **Det er bred støtte til å endre hvordan søknader vurderes, men delte meninger om de mest radikale grepene.** Flere trinn, kortere søknader, intervjuer og mer vekt på dokumentert gjennomføringsevne fikk støtte i alle møtene. Loddtrekning og KI i vurderingen delte forsamlingen, men alle var enige om at mennesker må fatte beslutningene.
- **Strammere økonomi forsterker presset.** Flere pekte på en realnedgang i forskningsfinansieringen. Når flere søknader konkurrerer om færre midler, blir prioritering og effektive prosesser viktigere.
- **Prosjektmodellen bør suppleres, ikke erstattes over natten.** Det finnes ikke ett svar for alle fag. Deltakerne ba Forskningsrådet starte systematiske forsøk nå, i dialog med sektoren og i takt med endringer internasjonalt.

Anbefalinger fra sektoren, sortert etter mottaker

Anbefalingene nedenfor er samlet fra innlegg og diskusjoner i de tre møtene. Der deltakerne var uenige, er det markert.

Til Kunnskapsdepartementet og regjeringen

1. **Sikre regnekraft, datainfrastruktur og digital uavhengighet.** Behovet vokser raskt, også i fag som tidligere hadde små infrastrukturbehov, og prisene på minne og lagring stiger kraftig. Deltakerne ba om en tydelig arbeidsdeling mellom institusjonelle, nasjonale, nordiske og europeiske løsninger, og om mindre avhengighet av enkeltleverandører.
2. **Avklare balansen mellom åpne data og vern mot misbruk.** Det ble pekt på at myndighetene samtidig ber om at data gjøres tilgjengelige for forskning og at de beskyttes mot misbruk. Flere spurte om prinsippet om åpne data fra offentlig finansiert forskning må vurderes på nytt når kommersielle aktører høster dem. Opphavsrett og immaterielle rettigheter ble trukket fram som områder der det trengs nasjonale avklaringer.
3. **Gjennomgå rammene for ph.d.-utdanningen.** Det ble foreslått at regelverket for ph.d.-utdanningen, blant annet kravene til originalitet, gjennomgås i lys av KI og i sammenheng med oppfølgingen av ekspertutvalget for KI i høyere utdanning. Deltakerne ba også om nasjonalt samarbeid om KI i forskerutdanningen.
4. **Ta stilling til hvem som skal finansiere stipendiatene.** *Uenighet:* Noen ville flytte ansvaret til institusjonene, slik at stipendiater kan utvikle egne prosjekter. Andre mente finansiørene fortsatt må finansiere stipendiater, og at prosjektene gir nødvendig langsiktighet.

5. **Vurdere finansieringsnivået og balansen mellom basis- og konkurransemidler.** Noen foreslo økte grunnbevilgninger og mer institusjons- og infrastrukturfinansiering. *Uenighet:* Andre advarte mot at mer institusjonsfinansiering bare flytter vurderingsproblemet til et annet nivå, og mot en finansiering som bare går gjennom store sentre.
6. **Arbeide for felles europeiske regler og påvirke den europeiske KI-utviklingen.** Norske regler må harmonere med EU og ERA. Deltakerne ba Norge fremme åpenhet, etterprøvbarhet og kvalitet i europeisk KI-politikk, og understreket at KI-politikk er mer enn konkurransekraft.

Til Forskningsrådet

1. **Innføre flere trinn, kortere søknader og intervjuer.** To-trinns prosesser som starter med idé og team, fikk bred støtte. Intervjuer bør brukes i siste trinn og gjennomføres av mennesker, eventuelt bare ved store tildelinger.
2. **Legge mer vekt på dokumentert gjennomføringsevne, med vern for yngre forskere.** Konsortier, brukerpartnere, tilgang til data og infrastruktur og tidligere leveranser er vanskelige å generere med KI. *Uenighet:* Noen mente vurderingen bør handle om ideen, ikke om merittlisten.
3. **Klargjøre kravene til åpenhet om KI-bruk.** Forskningsrådet bør si tydelig hvilket dokumentasjonsnivå som kreves i søknader og rapporter, slik at ærlighet belønnes og ikke straffes. Kravet bør være forholdsmessig. Det ble også foreslått at opplysning om KI-bruk blir obligatorisk.
4. **Holde beslutningene hos mennesker og gå forsiktig fram med KI i vurderingen.** *Uenighet:* Noen ville erstatte forbudet mot fagfellers KI-bruk med regulert bruk, og foreslo en pilot med paneler av ulike KI-modeller. Andre advarte mot å overlate vurdering til KI. Søkerne må vite på forhånd hvordan KI brukes, og søknader må bare lastes opp i godkjente verktøy.
5. **Prøve ut delvis loddtrekning.** *Uenighet:* Noen foreslo systematiske forsøk med loddtrekning mellom søknader som er vanskelige å skille. Andre mente loddtrekning undergraver tilliten og er en falliterklæring.
6. **Bruke volumbegrensning med omtanke.** Noen mente karantene virker. Andre advarte mot at karantene og krav om én aktiv søknad, kombinert med lang behandlingstid, kan blokkere gode initiativ i miljøer med få seniorer. Det ble også pekt på at karantene passer bedre i FRIPRO enn i tematiske utlysninger.
7. **Supplere prosjektmodellen og bevare bredden.** Deltakerne foreslo fasedelt finansiering, finansiering av personer og team, finansiering av verifisering og langsiktige samarbeidsarenaer. Samtidig bør individuelle og mindre prosjekter og merverdien av å søke ivaretas.
8. **Endre gradvis, eksperimentere systematisk og følge utviklingen internasjonalt.** Endringer i Forskningsrådet er virksomhetskritiske, særlig for instituttene. Deltakerne ba om forsøk som starter nå, evalueres og utvikles i dialog med sektoren.

Til forskningsinstitusjonene

1. **Ta ansvar for stipendiater og juniorer.** Fagmiljøene må stå sammen med kandidatene, veiledere må skoleres, og handlingsrommet i programplanene bør brukes.

2. **Bygge KI-kompetanse hos alle ansatte og gi tilgang til trygge verktøy.** Dette gjelder også forskningsadministrasjonen og søknadsstøtten.
3. **Belønne kvalitet framfor volum i rekruttering og opprykk.** Ansvarlig forskningsvurdering og NOR-CAM ble trukket fram som verktøy.
4. **Ta ansvar for kvaliteten på søknadene som sendes inn.** Det må få konsekvenser å sende inn svake søknader, og det ble spurt om institusjonene bør sile mer selv.
5. **Bygge en kultur for åpenhet om KI-bruk.** Stigmatisering fra seniorer gjør det vanskelig for yngre å være åpne om bruken.

Tema 1: KI og konsekvenser for forsknings- og innovasjonssystemet

Deltakerne beskrev en rask overgang fra enkle chatboter til KI-agenter som utfører hele arbeidsprosesser. De mente endringen treffer fag, institusjoner og karriereløp svært ulikt.

Ny forskningspraksis, ulik fra fag til fag

Flere innledere beskrev hvordan forskeren blir leder for egne KI-agenter. Arbeidet flyttes fra teknisk utførelse til planlegging, faglig skjønn og kritisk kontroll, og flaskehalsen flyttes til verifisering og validering.

Eksemplene fra virksomhetene viste store gevinster. Datadrevne værvarslingsmodeller er på enkelte områder bedre enn tradisjonelle numeriske modeller. KI vurderes brukt til å automatisere tidkrevende manuell analyse av biologisk materiale og store videoarkiver. Noen bruker egne agenter i alle ledd av forskningen og ser muligheter til å løse spørsmål som tidligere var for komplekse.

Konsekvensene varierer sterkt mellom fag. I medisin og naturvitenskap kan KI demokratisere dataanalyse, men forutsetter tilgang, og eksperimentelt arbeid blir den nye flaskehalsen. I teoretisk matematikk og fysikk utfordres selve forståelsesprosessen. I fag innen humaniora og kvalitativ samfunnsvitenskap hvor skrivingen er selve forskningsprosessen rammes fagene av endringene knyttet til tekstproduksjon som KI innebærer.

Det ble advart mot at datadrevet forskning blir normen for hva som er god forskning. Flere ba om at man skiller mellom språkmodeller, KI-agenter og maskinlæring for øvrig.

Forskerutdanning, rekruttering og juniorer

Juniorenes situasjon engasjerte mest i alle tre møtene. KI-agenter løser nå oppgaver som stipendiater tidligere brukte de første årene på, som koding, analyse og transkribering. Det ble fortalt om veiledere i informatikk som har satt enkelte ph.d.-prosjekter på vent fordi feltet endrer seg så raskt. Flere pekte på at behovet for stipendiater i prosjektene kan gå ned når forskerne opplever KI-agenter som mer effektive enn ph.d studenter.

Deltakerne var enige om at kandidatene må lære å bruke KI, og å bruke den kritisk. Rundt 80 prosent av doktorandene går til norsk arbeidsliv, og arbeidsgivere etterlyser begge deler. Det ble foreslått å skille tydeligere mellom forskning og forskerutdanning, med mer vekt på prosess, validering og kontekstualisering. Mange veiledere mangler selv KI-kompetanse, og få deltar på kursene som tilbys.

Usikkerheten rammer de unge hardest. Utdanningen har i stor grad vurdert kandidatene ut fra tekstene de skriver. Når hjemmeeksamen og skriftlige tekster ikke lenger viser hva kandidaten kan,

må vurderingsformene legges om. Flere institusjoner har startet opplæring av den vitenskapelige staben, og det ble understreket at fagmiljøene må stå sammen med stipendiatene.

Kvalitet, merittering og verifisering

Deltakerne var samstemte om at kvalitet må gå foran kvantitet. Når KI kan blåse opp publiserings- og siteringstall, må rekruttering og opprykk belønne metodisk grundighet, originalitet og faktiske bidrag. Dette ble oppsummert som en overgang «fra telling til vurdering», og NOR-CAM ble trukket fram som et rammeverk som allerede håndterer dette.

Det ble pekt på at fagfellesskapene blir viktigere for å kuratere og validere kunnskap. Arbeidet flyttes fra analyse til verifisering, men ingen betaler i dag for verifisering, for eksempel fagfellevurdering. Flere, blant dem studentrepresentanter, mente det må få konsekvenser å publisere svake artikler og sende inn svake søknader, men spurte hvordan det kan håndheves.

Åpenhet, data og tillit

Åpenhet om KI-bruk ble sett som avgjørende for tilliten til forskningen. Dagens ordninger for å oppgi KI-bruk fungerer likevel dårlig. Det finnes ingen omforent norm for akseptabel bruk, og det er vanskelig å avgjøre hva som er «vesentlig» bruk i en lang prosess. Kravene må være forholdsmessige, slik at ærlighet ikke straffes.

Åpen forskning møter nye dilemmaer. Åpne data og publikasjoner brukes til å trene kommersielle modeller uten at fellesskapet får noe tilbake. Det ble vist til at lovlig tilgjengelige data koblet med KI kan avsløre helsestatus og sårbarheter i befolkningen. Det ble også spurt om offentlig finansierte data fortsatt skal være åpne for alle, også for andre stater og private selskaper.

Det ble pekt på at åpen og etterprøvbar forskning med KI forutsetter god dokumentasjon og metadata med støtte fra bibliotekene, ivaretatte rettigheter, ressurser til arkiv og lagring, og infrastruktur koblet til europeiske ordninger. Flere pekte på at makten i forskningen forskyves mot industrien, og at Norge må kjempe for åpenhet og etterprøvbarhet på europeisk nivå.

Infrastruktur, regnekraft og digital uavhengighet

Tilgang til regnekraft, modeller og data blir en forutsetning for konkurransedyktig forskning. Prisene på minne og lagring er i ferd med å mangedobles, noe som endrer kostnadsbildet for nasjonale investeringer. Fag som tidligere var rimelige å drive, som matematikk, trenger nå betydelig regnekraft.

Deltakerne var bekymret for avhengigheten av noen få store teknologiselskaper. De ba om reelle alternativer og om at sektoren ikke bindes til én leverandør. Det trengs en arbeidsdeling mellom institusjoner og på nasjonalt, nordisk og europeisk nivå, og samordningen av nasjonal e-infrastruktur har ikke alltid vært enkel. Det ble understreket at tilgang ikke er det samme som evne til å bruke verktøyene, og at ulik verktøytilgang hos samarbeidspartnere hindrer samarbeid.

Flere institusjoner har etablert kontrollerte løsninger, som tidsavgrensede prøveordninger med KI-assistenter for ansatte, sikre utviklingsmiljøer utenfor brannmuren og løsninger innenfor akseptabel informasjonssikkerhet. Forskerne etterlyser regnekraft, tilgang til modeller, retningslinjer og kompetanse.

Retningslinjer, samordning og kunnskapsgrunnlag

Deltakerne ønsket felles retningslinjer, men med rom for fagforskjeller og i samsvar med internasjonale regler. Det var liten tro på helt overordnede retningslinjer, men opphavsrett og immaterielle rettigheter ble pekt på som åpenbare områder. De forskningsetiske komiteene (NESH) arbeider allerede med retningslinjer for KI.

Noen anbefalte å samordne seg om erfaringer heller enn løsninger på dette stadiet. Flere viste til de nasjonale KI-sentrene som en kunnskapsressurs. Det ble også advart mot teknologisk determinisme: ny nasjonal KI-strategi og nytt EU-regelverk gir rom for å påvirke utviklingen.

Tema 2: KI og konsekvenser for forskningsfinansiering

Deltakerne var enige om at KI gjør søknader billigere å skrive og vanskeligere å skille fra hverandre. De var uenige om hvor nytt problemet er, og om hvor radikale svarene bør være.

Søknadsteksten som signal: nytt eller gammelt problem?

Flere mente at tekstkvalitet som signal er i krise på grunn av KI. Avstanden mellom sterke og svake søknader krymper. Det ble advart mot «søknadsfabrikker» på linje med artikkelfabrikkene.

Andre mente problemet ikke er nytt, fordi søknader alltid har vært optimalisert mot kriteriene. Det avgjørende er om fagekspertene kjenner igjen et sterkt konsept. Noen mente lavere kostnad ved å søke er positivt, og at utfordringen ligger i å vurdere og velge ut. KI flytter kostnaden fra søkerne til tildelingen og blottlegger svakheter som fantes fra før.

Volumøkningen har flere årsaker enn KI. Søknadspresset i EU-programmene skyldes også knappe nasjonale midler og karriereinsentiver.

Flere trinn, kortere søknader og intervjuer

To-trinns søknadsprosesser fikk bred støtte i alle møtene. Flere trinn kan redusere kostnadene for både søkere og fagfeller og flytte oppmerksomheten mot kvalitet. Det ble foreslått, med idrettsturneringer som modell, flere trinn som tester ulike kvaliteter: først idé og team, så en fyldigere beskrivelse og til slutt intervju.

Intervjuer ble sett som et godt verktøy for å avdekke det teksten ikke viser. Det ble understreket at intervjuene må gjøres av mennesker, og det var motstand mot KI-gjennomførte intervjuer. Noen mente intervjuer bør forbeholdes store tildelinger. Det var også skepsis til distribuert fagfellevurdering, der søkerne vurderer hverandre, blant annet fordi det gir innsyn i andres ideer.

Fra søknadstekst til dokumentert gjennomføringsevne

Mange ville flytte vekt fra teksten til det KI ikke kan generere, som sterke og relevante konsortier og infrastruktur som produserer nye, unike data. Det ble foreslått å vurdere konsortiets dokumenterte gjennomføringsevne, brukerpartnere, relasjonell kapasitet og tilgang til data.

Flere advarte mot at mer vekt på merittliste rammer yngre forskere og nykommere, og mente øremerking og anonymisering i første runde må være en del av pakken. Andre mente vurderingen bør handle om ideen og ikke om merittlisten.

Loddtrekning og volumbegrensning

Loddtrekning var det mest omstridte tiltaket. Noen foreslo at Forskningsrådet prøver ut loddtrekning mellom søknader som er vanskelige å skille, systematisk og i dialog med sektoren. Tilhengerne mente loddtrekning er mer gjennomsiktig enn porteføljeprioritering, kan slippe til nye ideer og gjør avslag lettere å bære. Andre rapporterte at synet var delt i egen institusjon.

Motstanderne mente loddtrekning kan undergrave tilliten til systemet og vil være en falliterklæring, fordi flaks ikke bør avgjøre forskeres karrierer. Felles for begge sider var at loddtrekning i så fall bare bør brukes blant søknader over en klar kvalitetsterskel og med åpne regler. Enkelte foretrakk i så fall en grovere inndeling av søknadene i tre kategorier.

Om volumbegrensning ble erfaringer fra ERC brukt som argument for at karantene virker, og for at det må få konsekvenser å sende inn svake søknader. Andre advarte mot at karantene og krav om bare én aktiv søknad, kombinert med lang behandlingstid, kan blokkere gode initiativ i miljøer med få seniorforskere. Det ble også pekt på at karantene passer i FRIPRO, men ikke i tematiske utlysninger og samarbeidsprosjekter.

KI i vurderingen

Sektoren var delt. Noen mente forbudet mot eksterne eksperters KI-bruk må oppheves, og at Forskningsrådet bør gå lenger enn tyske DFG. Det ble foreslått paneler av ulike KI-modeller med ulike instrukser, som kan vurdere tverrfaglighet, organisering og budsjett, og en pilot organisert som et forskningsprosjekt. Andre anbefalte regulert bruk der KI kan sjekke fakta, men ikke vurdere originalitet og relevans eller fatte beslutninger.

Flere var mer varsomme. Det ble understreket at faglige beslutninger må tas av personer. Søkere tolererer menneskelige feil langt bedre enn feil gjort av maskiner, men KI kan støtte vurderingen.

Rettferdighet, tillit og merverdien av å søke

KI kan både jevne ut og forsterke forskjeller. Det ble advart mot at KI kan gjøre de store miljøene enda sterkere, og spurt hvordan gode fagmiljøer kan vokse fram ved små institusjoner. Samtidig kan KI virke utjevnende for unge og internasjonale forskere ved at språk ikke blir en barriere. Det er avgjørende at nyskapende ideer kan få finansiering, ikke bare det som er gjenkjennelig.

Tilliten avhenger både av at søkerne forstår hva som ligger bak vurderingene, og av at ordningene ikke blir for dyre å forvalte. Flere understreket at søknadsarbeidet i seg selv skaper kreativitet og nye samarbeid, og at systemet ikke må begrense antallet gode ideer. Prosjekter gir også yngre forskere nettverk på tvers av institusjoner og land.

Er prosjektet riktig enhet?

Deltakerne mente det ikke finnes ett svar. Behovene varierer mellom fag, og noen fag trenger lange tidslinjer for blant annet datainnsamling. Det ble vist til at maksimal prosjektstørrelse er redusert med en tredjedel i realverdi fra 2016 til 2026, noe som har gitt mindre samarbeid.

Flere ønsket å supplere prosjektmodellen. Det ble argumentert for at Forskningsrådet bør forberede seg på scenario 3 nå, fordi fasedelt finansiering, finansiering av personer, mer institusjons- og infrastrukturfinansiering og finansiering av validering styrker systemet uansett. Systemendringen krever også at verifisering finansieres. Andre ville finansiere dataressurser, relasjonell og

institusjonell kapasitet og langsiktige samarbeidsarenaer. Det ble også foreslått å bruke KI til å frigjøre tid til møter mellom mennesker, for eksempel sandpit-formater.

Andre advarte mot å gå for langt. Tiltakene i scenario 3 kan passe for deler av systemet, men ikke for hele. Det ble advart mot en ren senterstruktur som blir direktørstyrt, skaper nye innlåsinger og lar vinneren ta alt. Mindre prosjekter er viktige for akademisk frihet, og tematiske utlysninger bør ha en åpen andel. SFF ble trukket fram som en ordning forskerne setter høyt på grunn av stabilitet og fleksibilitet.

På tvers av synspunktene var det enighet om å begynne å eksperimentere nå, men å endre gradvis. Utlysninger bør bygge på kunnskapssynteser, slik at midler ikke brukes på det man allerede vet. Endringene må skje i takt med utviklingen internasjonalt, ellers blir situasjonen umulig for forskerne.